

Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry
Yrjö Mattila
Haapalaaksontie 2
99800 Ivalo
400871553
yrjo.mattila@gmail.com

Maa- ja Metsätalousvaliokunta

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä saamelaiskäräjälain muuttamiseksi HE 100:2024

Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry (Y-tunnus 1957754-7) hallitus on kokouksessaan 27.2.2024 Ivalossa päättänyt antaa Eduskunnan Maa- ja Metsätalousvaliokunnalle lausuntonsa hallituksen esityksestä saamelaiskäräjälain muuttamisesta HE 100:2024

Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry, jonka jäsenenä on yli 98 Inarinsaamelaiseen alkuperäsikansaansa kuuluvaa saamelaista, vastustaa hallituksen esitystä saamelaiskäräjälain muuttamiseksi HE 100:2023

1. Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry. vastustaa hallituksen esitystä saamelaiskäräjälain muuttamiseksi HE 100:2023, koska hallituksen esitys irtaantuu lähes kokonaan alueen historiaan kirjoitetusta todellisesta kulttuuri- ja asutushistoriasta.

Hallituksen esitys ei perustu siihen, mitä alueella satoja vuosia on Inarinsaamelaisen alkuperäsikansan kulttuurissa pidetty oikeutena maahan ja veteen ja niihin liittyen kaikkeen elämiseen.

2. Lyhyesti sanottuna: hallituksen esityksessä alueen eletty ja todellinen oikeus- ja asutushistoria mitätöidään. Sen tilalle, poliittisena ratkaisuna esitetään lakia, joka antaisi alueella vasta parisataa vuotta asuneille porosaamelaisille ja heidän vallassaan olevalle saamelaiskäräjille käytännössä lähes kaiken alueen maankäyttövallan ja sen myötä keskenään jaettavaksi valtion vuosittaisen avustuksen saamelaisten kielen ja kulttuurin itsehallintoon, joka tällä hetkellä on n. 10 milj. euroa. Tämä valtion avustusraha ei tavoita lainkaan suurta osaa inarinsaamelaiseen alkuperäiskansaansa kuuluvia, alueella eläviä inarinsaamelaisia.

3. Tämä johtaa vääjäämättä alueella satoja vuosia eläneiden Inarinsaamelaiden historiallisen pyynti- ja keräilykulttuurin kuolemaan ja toteuttaa heidän keskuudessaan kulttuurisen kansanmurhan.

4. Itse itseään täydentävän ja saamelaisen alkuperäiskansan keskuudessa harvainvaltaa harjoittavan saamelaiskäräjien porosaamelaisen enemmistön valitsemien edustajien avustuksella laadittu hallituksen esitys syrjäyttää osan saamelaiseen alkuperäiskansaankuuluvien oikeudet.

5. Oikeampi lähestymistapa saamelaiskäräjälain uudistamiseksi olisi ollut perehtyminen oikeusministeriön tilaamaan Lapin asutushistorian selvitykseen ja tutkimukseen, joka valmistui jo 2006. Selvitys on Lapin ja Oulun yliopistojen neljän tutkijan tekemä. Tutkimuksen tekijöiksi oli nimetty alan parhaita asiantuntijoita, kokeneita tutkijoita. Tutkimukset julkaistiin vuonna 2006 seuraavasti:

Lapinmaan maa-oikeudet -tutkimus 2006 käsittää neljä erillistä osatutkimusta:

- FM Mauno Hiltunen: Maailma maailmojen välissä. Enontekiön asukkaat, elinkeinot ja maanhallinta 1550 – 1808
- FM Matti Enbuske: Asutuksen ja maankäytön historia keskisessä Lapissa ja Enontekiöllä 1900-luvun alkuun
- FL Tarja Nahkiaisola: Asutus ja maankäyttö Inarissa ja Utsjoella 1700-luvun puolivälistä vuoteen 1925
- OTL Juha Joona: Entisiin Tornion ja Kemmin Lapinmaihin kuuluneiden alueiden maa- ja vesioikeuksista

6. Saamelaiskäräjälaki mahdollistaa rakenteellisen rasismien. Se antaa osalle saamelaisia mahdollisuuden rasistisesti syrjiä ja jättää vaaliluettelon ulkopuolelle osan saamelaiseen alkuperäiskansaankuuluvia saamelaisia.

7. Saamelaiskäräjiin ja saamelaisuuteen liittyvät ongelmat eivät poistu saamelaiskäräjien itsehallinnolla tai poistamalla oikeuksia ja vapauksia sekä lain suojaa inarinsaamelaisilta sekä muilta kansalaisilta.

8. Saamelaiskäräjälain muutokseen sisältyy perustuslaillisia ja ihmisoikeudellisia ongelmia. PL 6§ ja KP – sopimus 27 artikla.

9. Saamelaiskäräjälain muutoksessa kyse ei ole kielestä ja kulttuurista. Kyse on vallasta, alueidenkäytön määrittämisvallasta ja saamelaiskäräjien valta-aseman kasvattamisesta muiden, saamelaiskäräjien vaaliluettelon ulkopuolelle jätettyjen, alkuperäiskansaankuuluvien saamelaisten ja alueen muiden asukkain kustannuksella.

10. Saamelaiskäräjien rooli muodostuu pelkästään vaaliluetteloon kuuluvien ja sen omien jäsenten edunvalvonnasta. Lakimuutos muuttaa saamelaisten asuinalueen päätöksenteon perusteita, toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta.

11. Saamelaismääritelmän poisto hämärtää alkuperäiskansaankuuluvien määrittelyä.

12. Esitys mahdollistaa etnisen puhdistuksen saamelaiskäräjien vaaliluettelossa. Se on ollut nähtävissä jo pitkään ja esimakua on jo saatu viimeisellä vaalikaudella.

13. Saamelaisuuteen liittyvät ongelmat eivät poistu poistamalla lain suoja Inarin alkuperäisiltä saamelaisilta.

14. Mikäli laista poistuu saamelaismäärityksen 3 §:n kohta 2, ns. lappalaispykälä, jonka oikeutuksen mm. em. Lapin asutushistorian tutkimukset vahvistavat, lakimuutos vahvistaa ihmisoikeuksien rikkomisen lainsäädännöllä.

15. Tähän mennessä mikään yksittäinen tutkimus Suomessa ei osoita, että maat ja niiden käytöstä määräysvalta koskaan olisivat kuuluneet Ruotsista ja Norjasta Suomeen muuttaneille saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkityille, pohjoissaamea puhuville saamelaisille ja koltille. He eivät ole koskaan olleet maa- ja vesioikeuksien oikeussubjekteja, maa- ja vesioikeuksien haltijoita.

16. Alueen maiden käytön puhevalta ja edustaminen kuuluvat omistajalle, vanhojen lapinkylien lappalaisten jälkeläisille, kuten Inarin ja metsäsaamelaisille. Näin ollen asia tulee oikaista saamelaiskäräjien muutoksessa vastaamaan vallitsevaa oikeustilaa.

17. Saamelaiskäräjät ei ole sellainen oikeussubjekti, jolla olisi oikeushistoriallista perustetta alueiden maankäyttöön. Maankäyttöoikeus kuuluu maan omistajalle ja sille, jolla on saanto. Kuten em. oikeusministeriön tilaamissa tutkimuksissa Lapin asutushistoriasta osoitetaan Lappalaisille (nyk. saamelaisille) perustettiin jo 1700 luvulta alkaen, 1800 luvun loppupuolelle saakka satoja tiloja, joille nämä alueen maa- ja vesioikeudet luovutettiin. Juuri näillä vanhoilla tiloilla on saanto alueen maa- ja vesioikeuksiin. Perustamisesta 15 – 20 vuoden ajaksi tiloille annettiin verovapaus, kunnes tila oli rakennettu. Näitä tiloja ei lappalaisille annettu suinkaan ilmaiseksi, vaan rakentamisen ajan varovapauden jälkeen tilat lunastettiin maksamalla kovia veroja.

18. Edellisessä kohdassa 17. ilmenevään saantoon viitaten mainittakoon, että oikeus veteen on tullut selvitetyn vesipiirirajankäynnissä KKO 1993, sekä kiinteistömääritystoimituksissa Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa vuosina 2010 – 2011.

19. Vanhojen tilojen perustamisasiakirjoihin merkityt maa-oikeus saannot muilta osiltaan on edelleen selvittämättä.

20. Kenellekään ei voi määrittää käyttö- tai muuta oikeutta toisen oikeuden päälle. Siksi hallituksen esityksessä ilmenevät saamelaiskäräjälain 9, 9a ja 9b § säädökset ovat päällekkäisiä ja ristiriitaisia vanhojen tilojen maa-oikeus saantojen kanssa.

Inarissa 27.2.2024

Yrjö Mattila
Puheenjohtaja

Kari Kyrö
Sihteeri